

GLOBALIZAREA – FACTOR DE CONFIGURARE A UNUI DREPT UNIVERSAL. PERSPECTIVE DE REGLEMENTARE

Veronica MOCANU,
magistru în drept, lector universitar

SUMMARY

This article aims to show to the public that the process of globalization manifested in all areas of life is a strong incentive to produce a uniform international legal framework and contribute to a establish a new universal right, named right to protection of personal data.

REZUMAT

Prezentul articol ideia că procesul de globalizare manifestat în toate domeniile vieții reprezintă un imbold forte în vederea uniformizării cadrului legislativ internațional și formarea unui drept al protecției datelor cu caracter personal cu caracter universal.

Nu există o definiție a globalizării într-o formă universal acceptată și, probabil, nici definitivă. Motivul rezidă în faptul că globalizarea include o multitudine de procese complexe cu o dinamică variabilă, atingând domenii diverse ale unei societăți. Ea poate fi un fenomen, o ideologie, o strategie sau toate la un loc. Globalizarea este termenul modern folosit la descrierea schimbărilor sociale, culturale etc. [1].

Sub aspect juridic, globalizarea poate fi percepută ca un fenomen concentric realizat printr-un șir de acțiuni îndreptate spre uniformizarea normelor juridice. Sub aspect filozofico-juridic, globalizarea în drept pornește de la ideea dreptului natural și teoriile ce abordează dreptul ca un fenomen căruia nu-i sînt aplicabile granițe. Ca finalitate a globalizării în drept este văzută crearea unui drept universal. Analizînd conținutul drepturilor contemporane, stabilim de fapt că drepturile fundamentale sînt o expresie a globalizării și anume

datorită acestui fenomen au căpătat conotații universal acceptabile. Astfel, odată ce dreptului protecției datelor cu caracter personal i s-a atribuit calificativul *fundamental*, tot mai accentuat este pusă problema uniformizării lui și creării unei expresii universale.

Regionalizarea este și ea un aspect al globalizării, este o etapă de trecere de la diversitate la generalitate. De fapt, sub aspect regional avem deja formate niște modele de reglementare – expresii ale unor uniformizări conceptual-juridice teritoriale. Analizînd tema abordată, stabilim că reglementările din domeniul protecției datelor cu caracter personal sînt puternic influențate de aria geografică și se impun ca un punct-cheie în contextul stabilirii unor parteneriate. Evaluînd reglementările protecției datelor cu caracter personal din punct de vedere al ariei geografice și exteriorizării lor prin diferite cooperări internaționale, stabilim că în cadrul mondial se deosebesc cîteva arii distincte de reglemen-

tare a domeniului dat, și anume: cadrul european de reglementare a domeniului protecției datelor cu caracter personal, zona economică europeană, teritoriile Argentinei, Canadei, Elveției, Guernsey, Isle of Man și teritoriul Statelor Unite ale Americii privite ca teritorii pe care Comisia Europeană le-a recunoscut ca arii cu un nivel de protecție adecvată, ce propun să adere la comunitatea europeană; spațiul reglementat de Orientările ONU, comunitatea APEC și statele în care lipsesc normele de reglementare a protecției datelor cu caracter personal.

Din cadrul european de reglementare a domeniului protecției datelor cu caracter personal fac parte statele-membre ale Uniunii Europene: Belgia, Italia, România, Bulgaria, Letonia, Suedia, Danemarca, Lituania, Slovacia, Germania, Luxemburg, Slovenia, Estonia, Malta, Spania, Finlanda, Olanda, Cehia, Franța, Austria, Ungaria, Grecia, Polonia, Regatul Unit, Irlanda, Portugalia, Cipru.

Cadrul european de reglementare este caracterizat ca unul dintre cele mai avansate, care asigură un grad sporit de protecție a datelor cu caracter personal, bazându-se pe acte cu caracter fundamental (Tratatul de instituire a noii Constituții Europene – art. 68, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene – art. 8) și abordând dreptul la protecția datelor cu caracter personal exclusiv ca un drept inerent ființei umane.

Conținutul dreptului, limitele și garanțiile sînt stabilite printr-un șir de directive care au ca scop stabilirea direcțiilor principale de abordare a dreptului la protecția datelor pentru statele-membre. Printre acestea putem enumera: Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date; Directiva 2002/58/EC a Parlamentului European și a Consiliului din 12.07.2002 privind procesarea datelor personale și protecția intimității în sectorul comunicațiilor electronice; Ghidul pentru protecția intimității și a circulației transfrontaliere de date cu caracter personal adoptat de către OECD în 1980; recomandările sectoriale, legislația adoptată în aplicarea tratatelor; Deciziile Comisiei 2001/497/EC 2002/16/EC privind clauzele contractuale standard pentru transferul datelor cu caracter personal către statele terțe și persoane împuternicite de operatori, stabilite în statele terțe; jurisprudența Curții de Justiție a Comunității Europene; declarațiile și rezoluțiile adoptate în cadrul

Uniunii Europene; măsurile adoptate în domeniul politicii externe și de securitate comună, materializate în Convenția asupra utilizării tehnologiilor informaționale în scopuri vamale; măsurile adoptate în domeniul justiției și al afacerilor interne cu referire și la protecția datelor cu caracter personal, reglementate de conținutul Convenției Europei și Convenției Eurodac; acordurile internaționale încheiate de Comunitate și statele-membre între ele în domeniile de activitate ale Uniunii, dar care fac referire și la protecția datelor, acestea fiind determinate de Convenția de implementare a Acordului Schengen asupra eliminării treptate a controalelor la frontierele comune.

Zona economică europeană, teritoriul Argentinei, Canadei, Elveției, Guernsey, Isle of Man și teritoriul Statelor Unite ale Americii, privite ca teritorii pe care Comisia Europeană le-a recunoscut ca arii cu un nivel de protecție adecvată, este o altă zonă în care protecției datelor cu caracter personal i s-a recunoscut importanța și i s-a atribuit calificativul de drept fundamental. Chiar dacă spațiile respective nu cad sub incidență europeană, acestea asigură un grad de protecție similar protecției datelor personale europene, doar că prin intermediul autoreglementărilor și instituțiilor private.

Teritoriile statelor ce-și propun să adere la Comunitatea Europeană, din punctul de vedere al reglementării protecției datelor cu caracter personal, pot fi privite prin prisma unor deosebiri. Astfel, statele ce au statut confirmat de aderare la UE au un sistem de reglementare intern foarte aproape de

cel european, ratificînd deja toate actele internaționale necesare pentru realizarea acquisului comunitar. Țările care tind spre aderarea la UE întreprind măsuri importante în vederea adoptării unui cadru de reglementare adecvat protecției datelor cu caracter personal; la această categorie putem atribui și Republica Moldova.

Spațiul reglementat de Orientările ONU se caracterizează ca spații cu un nivel de protecție a datelor personale mediu și axat pe instrumente de autoreglementare. Totuși, unele teritorii din această zonă de reglementare, datorită participării la diferite cooperări internaționale, identificării unor instrumente tehnice de securizare avansate, nu se încadrează în aprecierile generale și li se atribuie calificativul de state cu un nivel adecvat de asigurare a protecției datelor cu caracter personal; printre acestea se poate enumera SUA.

Cu regret, există un șir de state în care normele de reglementare a protecției datelor cu caracter personal lipsesc în totalitate, printre acestea înscriindu-se țările în curs de dezvoltare sau cele cu regimuri totalitare. Inexistența normelor de protecție a datelor se explică prin infrastructură tehnologică slab dezvoltată, fie prin faptul că populația nu a conștientizat că datele cu caracter personal reprezintă o valoare, fie că guvernării nu doresc adoptarea unor astfel de reglementări.

Crearea unei concepții generale acceptabile într-o regiune este o primă treaptă în realizarea unei accepțiuni universale. Analizînd rezultatele eforturilor regionale, stabilim de fapt că acestea se

impun ca realizări destul de noi. În contextul acestei etape s-a impus noțiunea de *date cu caracter personal* și s-a ajuns la conștientizarea acestui fenomen ca valoare, s-au definit noțiunile esențiale domeniului, s-au identificat cercul subiecților la care se referă reglementările din domeniul protecției datelor cu caracter personal, s-au trasat drepturile și obligațiile acestora, s-au format un set de principii aplicabile domeniului. În acest context, Comisia intitulată „O abordare globală a protecției datelor cu caracter personal în Uniunea Europeană”, în raportul adresat Parlamentului European, subliniază că normele și principiile prevăzute în Directiva 95/46/CE reprezintă un punct de plecare ideal și ar trebui dezvoltate în continuare, extinse și puse în aplicare, ca parte a unei legislații moderne privind protecția datelor [2].

Astfel, stabilim că instituțiile regionale de reglementare sînt preocupate de crearea unui cadru global de protecție a datelor cu caracter personal, se impune drept deziderat ideea că, prin esența lor, reglementările internaționale nu trebuie să fie îndreptate doar spre oferirea unui reper de reglementare comunităților naționale, dar trebuie să se axeze și asupra armonizării legislațiilor naționale. Acest deziderat se impune ca unul important, mai ales în domeniul protecției datelor cu caracter personal, căci viața cotidiană este dependentă atît de prelucrarea datelor, cît și de transferul acestora.

Așa cum am subliniat deja, Comunitatea Europeană este unul dintre actorii principali în realiza-

rea dreptului la protecția datelor cu caracter personal ca drept universal, încă de la începutul noului mileniu Consiliul European a fost preocupat de crearea unor standarde în asigurarea protecției datelor cu caracter personal, în șirul acestor acțiuni putem enumera adoptarea Deciziei 2004/915/CE a Comisiei din 27 decembrie 2004 de modificare a Deciziei 2001/497/CE privind introducerea unui set alternativ de clauze contractuale standard pentru transferul de date cu caracter personal către țări terțe; adoptarea Deciziei 2001/497/CE a Comisiei din 15 iunie 2001 privind clauzele contractuale standard pentru transferul de date cu caracter personal către țările terțe în temeiul Directivei 95/46/CE, “Recomandarea privind Cooperarea transfrontalieră în aplicarea legilor privind protecția confidențialității”, adoptată la 12 iunie 2007 de către Consiliul OECD.

La moment, însă, s-a constatat că, datorită largilor atribuții de reglementare lăsate pe seama statelor naționale, reglementarea domeniului protecției datelor cu caracter personal chiar și în comunitatea europeană capătă conotații destul de largi. Astfel, în vederea rezolvării acestei probleme, în ianuarie 2012 Comisia Europeană a propus un model de reformare a domeniului protecției datelor cu caracter personal în interiorul Comunității, noul cadru legislativ propus constînd din două propuneri legislative: o propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor

date (Regulament general privind protecția datelor) și o propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, identificării, investigării sau urmării penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și libera circulație a acestor date [3].

Astfel, Consiliul European, în reforma care a inițiat-o, își întemeiază acțiunile pe principiul subsidiarității (art. 5 alin. (3) din TUE), care prevede că se vor lua măsuri la nivelul Uniunii numai dacă obiectivele urmărite nu pot fi realizate suficient de bine de către statele-membre și, prin urmare, avînd în vedere amploarea și efectele măsurilor propuse, obiectivele pot fi realizate mai bine la nivelul Uniunii. Comunitatea Europeană argumentează necesitatea adoptării unor reglementări globale reieșind din următoarele motive:

– dreptul la protecția datelor cu caracter personal, prevăzut la articolul 8 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, necesită același nivel de protecție a datelor pe tot cuprinsul Uniunii. Absența unor norme comune ale UE ar crea riscul unor niveluri diferite de protecție în statele-membre și al apariției unor restricții privind fluxurile transfrontaliere de date cu caracter personal între statele-membre cu standarde diferite în materie de protecție a datelor;

– datele cu caracter personal sînt transferate din ce în ce mai rapid dincolo de granițele naționale, atît interne, cît și externe. În plus, există dificultăți practice în apli-

care legislației privind protecția datelor, fiind necesară o mai bună cooperare între statele-membre și autoritățile acestora, care trebuie organizată la nivelul UE, pentru a se asigura aplicarea uniformă a dreptului Uniunii. De asemenea, UE este cea mai în măsură să asigure în mod efectiv și consecvent același nivel de protecție a persoanelor atunci când datele lor cu caracter personal sînt transferate către țări terțe;

– statele-membre nu pot rezolva în mod individual problemele care apar în situația actuală, în special cele legate de fragmentarea legislațiilor naționale. Prin urmare, apare necesitatea de a institui un cadru armonizat și coerent, care să permită transferarea cu ușurință a datelor cu caracter personal dintr-un stat-membru în altul, în cadrul UE, asigurîndu-se în același timp o protecție eficientă pentru toate persoanele fizice pe întreg teritoriul UE;

– acțiunile legislative propuse la nivelul UE vor fi mai eficiente decît acțiuni similare la nivelul statelor-membre, datorită naturii și amplitudinii problemelor, care nu sînt limitate la unul sau la mai multe state-member [3].

Din perspectiva celor menționate, acțiunile de uniformizare a dreptului protecției datelor cu caracter personal în cadrul comunității se propune a fi atins prin realizarea următoarelor acțiuni [4]:

- stabilirea normelor în materie de protecție a datelor la nivelul UE prin intermediul unui regulament direct aplicabil în toate statele-membre [5], care va pune capăt aplicării cumulative și simultane a diferitelor legislații naționale în

materie de protecție a datelor;

- simplificarea cadrului de reglementare prin reducerea drastică a birocrăției și eliminarea formalităților, cum ar fi cerințele de notificare generală (generînd economii nete în valoare de 130 de milioane EURO pe an numai în ceea ce privește sarcinile administrative). Dată fiind importanța acestora pentru competitivitatea economiei europene, se acordă o atenție specială nevoilor specifice ale microîntreprinderilor și întreprinderilor mici și mijlocii;

- consolidarea în continuare a independenței și a competențelor autorităților naționale pentru protecția datelor (APD), pentru a le permite să efectueze anchete, să ia decizii cu caracter obligatoriu, să impună sancțiuni eficiente și să oblige statele-membre să le furnizeze suficiente resurse în acest sens;

- instituirea unui sistem bazat pe un „ghișeu unic” privind protecția datelor în UE: operatorii de date din UE vor lucra doar cu o singură APD, și anume, autoritatea din statul-membru în care se află sediul principal al societății;

crearea condițiilor pentru o cooperare rapidă și eficientă între APD, inclusiv obligația unei APD de a efectua anchete și inspecții la cererea unei alte APD, precum și recunoașterea reciprocă a deciziilor;

- instituirea unui mecanism pentru asigurarea coerenței la nivelul UE, pentru ca deciziile APD-urilor care au un impact mai larg la nivel european să ia pe deplin în considerație opiniile celorlalte APD-uri în cauză și să fie în conformitate cu legislația UE;

- creșterea rolului Grupului de

lucru pentru protecția persoanelor în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal prin transformarea acestuia într-un comitet european independent pentru protecția datelor, ceea ce va duce la o îmbunătățire a contribuției acestuia la aplicarea coerentă a legislației privind protecția datelor și la asigurarea unei baze solide pentru cooperarea între autoritățile de protecție a datelor, inclusiv cu Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor, precum și consolidarea sinergiilor și a eficacității prin asigurarea activităților de secretariat ale Comitetului European pentru protecția datelor de către Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor.

Credem că această expunere de idei ar fi viabilă și în vederea constituirii unui sistem de protecție a datelor global. Mai mult decît aîft, eforturile Comunității Europene nu sînt îndreptate doar spre armonizarea dreptului protecției datelor cu caracter personal pe teritoriul său, dar și spre conlucrarea cu alte organisme internaționale în vederea creării unei accepțiuni universale. Astfel, în „Raportul referitor la o abordare globală a protecției datelor cu caracter personal în Uniunea Europeană”, elaborat de Comisia pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne din cadrul Consiliului Europei, se indică că comitetul de elaborare a Raportului solicită Comisiei Europene să ia măsuri hotărîte pentru a consolida cooperarea cu țările terțe în materie de reglementare, în vederea clarificării normelor aplicabile și a convergenței legislației privind protecția datelor din UE și din țările terțe, solicită

Comisiei să plaseze aceste aspecte în fruntea listei priorităților pentru Consiliul Economic Transatlantic reimpulsionat. Totodată, potrivit raportului indicat Comisia Europeană își va consolida eforturile în vederea cooperării cu țările terțe și cu organizațiile internaționale, inclusiv cu ONU, Consiliul Europei și OCDE, precum și cu organizațiile de standardizare, cum ar fi Comitetul European de Standardizare (CEN), Organizația Internațională de Standardizare (ISO), Consorțiul „World Wide Web” (W3C) și Grupul operativ de inginerie a internetului (Internet Engineering Task Force – IETF); va încuraja dezvoltarea de norme internaționale, asigurând, în același timp, coerența inițiativelor referitoare la normele internaționale și revizuirile actuale în cadrul UE, OCDE și Consiliului Europei [6].

Ca o expresie a unor acțiuni îndreptate spre uniformizarea cadrului internațional de reglementare poate servi și summitul SUA – UE din 28 noiembrie 2011, în cadrul căruia președintele Obama și președinții Van Rompuy și Barroso au anunțat că SUA și UE și-au luat angajamentul de a finaliza negocierile asupra unui acord SUA – UE privind protecția vieții private și a datelor cu caracter personal. La data de 19 martie 2012, a avut loc o conferință la nivel înalt cu privire la viața privată și protecția datelor cu caracter personal, care s-a ținut simultan la Washington și Bruxelles. Conferința, la care au participat reprezentanți de nivel înalt ai UE, a oferit informații importante referitoare la prioritățile celor două părți. Anterior conferinței, Viviane Reding, vice-

președinte al Comisiei Europene, și John Bryson, Secretar de stat pentru Comerț al SUA, au emis o declarație comună UE – SUA privind protecția datelor, în cadrul căreia au afirmat că acesta este un moment definitoriu pentru politica în domeniul vieții private, protecției datelor cu caracter personal și pentru realizarea unei mai mari interoperabilități între sistemele celor două părți, cu asigurarea unui nivel înalt de protecție [7]. Conferința a fost organizată în contextul propunerilor legislative ale UE referitoare la reformarea și consolidarea dreptului fundamental la protecția datelor și unificarea legislațiilor europene în domeniu și al acțiunilor președintelui Obama în domeniul vieții private, inclusiv „Codul drepturilor consumatorilor cu privire la protecția vieții private” (Consumer Privacy Bill of Rights). Diverși actori din SUA sînt interesați de reforma UE în domeniul protecției datelor, în special în ceea ce privește propunerea pentru un cadru de reglementare comun și consistent la nivelul tuturor statelor-membre.

Viviane Reding a declarat că, în economia digitală de astăzi, scara la care se realizează schimbul de informații personale a crescut atât de mult, încît a devenit un factor extrem de important pentru creșterea economică, astfel că protecția dreptului cetățenilor la viață privată este inevitabilă: încrederea în economia digitală este posibilă doar atunci cînd este asigurată o protecție solidă. Din acest motiv, protecția datelor este o prioritate politică pentru Comisia Europeană, pentru Parlamentul European și pentru cele 27 de state-membre

ale UE. Comisarul a punctat următoarele chestiuni [8]:

1. Principiile protecției datelor sînt la fel de valide astăzi cum erau și în 1995, iar UE trebuie să reafirme importanța acestui drept fundamental.

2. Inovațiile tehnologice au făcut ca regulile privind protecția datelor să devină un factor esențial pentru piața noastră digitală unică, întrucît, pentru a putea crește, economia europeană are nevoie de încredere: lipsa încrederii descurajează cetățenii de la efectuarea de cumpărături online și furnizarea de informații personale online.

3. Companiile europene și americane se așteaptă ca noua legislație europeană privind protecția datelor să ofere un cadru comun, indiferent de locul în care compania își desfășoară activitatea; la nivelul celor 27 de state-membre se urmărește crearea unei reguli unice pentru Europa și garantarea faptului că reglementarea privind protecția datelor cu caracter personal este valabilă pentru toate statele-membre – aceasta este singura modalitate prin care UE poate deveni un loc mai atractiv pentru afaceri.

În contextul conferinței indicate, autoritățile SUA au recunoscut că deși pînă în prezent s-au depus eforturi considerabile în vederea realizării protecției datelor prin intermediul Pactului Safe Harbor, sînt totuși necesare eforturi suplimentare, și anume reformarea practicilor și politicilor incluse în Safe Harbour Agreement și crearea unor standarde de interoperabilitate mai puternice, pentru a oferi claritate juridică sectorului privat și cetățenilor. Tot în acest

context s-a menționat că în Europa protecția datelor este un drept fundamental, acordat oricărui cetățean (conform Cartei Drepturilor Fundamentale). În SUA, însă, Constituția garantează un nivel mai scăzut de protecție a vieții private: deși decizia recentă a Curții Supreme în cazul Jones demonstrează un anumit progres, există încă limitări importante ale garanțiilor oferite prin cel de-al patrulea amendament; doctrina “părții terțe” subminează principiile care în Europa sînt considerate esențiale, iar în SUA nu sînt, există domenii importante în care protecția vieții private a fost pur și simplu negată persoanelor care nu au cetățenie americană [9].

Reieșind din cercetarea prezentată, subliniem că procesul de globalizare, manifestat în toate domeniile vieții, reprezintă un imbold forte în vederea uniformizării cadrului legislativ internațional și formării unui drept universal al protecției datelor cu caracter personal.

Efectul globalizării sistemului de drept este simțit și în Republica Moldova. La ora actuală, țara noastră este implicată într-un șir de acțiuni de armonizare a sistemului său legislativ la cadrul european. Mai mult decît atît, adoptarea unor reglementări conforme celor din Uniunea Europeană reprezintă pași esențiali în vederea integrării europene. Odată cu adoptarea noii Legi a protecției datelor cu caracter personal la data de 08.07.2011, Republica Moldova a racordat la maximum sistemul său legislativ la cerințele europene, iar modificările europe-

ne ce urmează a fi aprobate ne face să nu ne oprim la cele realizate, ci să depunem în continuare eforturi pentru perfecționarea sistemului legislativ.

propunerilor legislative ale UE referitoare la reformarea și consolidarea dreptului fundamental la protecția datelor și unificarea legislațiilor europene în domeniu.

9. <http://www.apti.ro/angajamente-comune-SUA-UE-privacy>

Referințe bibliografice

1. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Globalizarea>

2. *Raport referitor la o abordare globală a protecției datelor cu caracter personal în Uniunea Europeană*, Consiliul Europei, Bruxelles, 22.06.2011, p.7/37.

3. *Propunere de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date* (Regulament general privind protecția datelor), Bruxelles, 25.1.2012, 128 p.

4. *Comunicarea Comisiei pentru protecția datelor cu caracter personal către Comisia Europeană, Consiliu, Comitetul economic și social și comitetul regiunilor*, Bruxelles, 25.12.2012, p. 9-10.

5. Comisia a prezentat o propunere de directivă în care să se definească normele aplicabile în domeniul cooperării polițienești și al cooperării judiciare în materie penală, ceea ce va oferi statelor membre o mai mare flexibilitate în acest domeniu specific.

6. *Raport referitor la o abordare globală a protecției datelor cu caracter personal în Uniunea Europeană*, Consiliul Europei, Bruxelles, 22.06.2011, p.7.

7. <http://www.apti.ro/angajamente-comune-SUA-UE-privacy>

8. <http://scic.ec.europa.eu/str/indexh264.php?sessionno=0cdf61037d7053ca59347ab230818335> – înregistrarea video a Conferinței din 19.03.2012, organizate în contextul